

KOBIETY I ROŚLINY
W FOLKLORZE
POLSKIM

Sara Orzechowska

KOBIETY I ROŚLINY
W FOLKLORZE
POLSKIM

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2024

Recenzenci:

prof. dr hab. Izabella Bukraba-Rylska

prof. dr hab. Roch Sulima

dr hab. Paweł Chmieliński

Redakcja i korekta: Małgorzata Tarnowska

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Zdjęcie na pierwszej stronie okładki: Joanna Piecyk

**Fundacja na rzecz Rozwoju
Polskiego Rolnictwa**

Publikacja finansowana ze środków Fundacji na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa

Copyright © 2024 by Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa,
Warszawa

Copyright © 2024 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

ISBN 978-83-68091-08-3

Praca nagrodzona w XV edycji konkursu „Polska wieś – dziedzictwo i przyszłość im. prof. Jerzego Wilkina” w kategorii prace naukowe, popularnonaukowe i inne prezentujące szczególnie inspirujące i innowacyjne spojrzenie na problematykę rozwoju wsi. Prezentowane w publikacji opinie wyrażają poglądy autorki i nie muszą być zbieżne z oficjalnym stanowiskiem FDPA.

Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa

ul. Gombrowicza 19, 01-682 Warszawa

e-mail: fdpa@fdpa.org.pl; www.fdpa.org.pl

tel. 22 864 03 90, 22 834 20 02; fax: 22 864 03 61

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (Jerzy Łazarski)

Wydrukowano w Polsce

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział 1	
Ustalenia metodologiczne	17
1.1. Interdyscyplinarny charakter badań	17
1.2. Kultura ludowa – definicje, warunki, koncepcje	23
Rozdział 2	
„Nie ucinaj, bo już rodić będę” – rośliny i zielarstwo w folklorze tradycyjnym	34
2.1. Postrzeganie roślin w folklorze	34
2.2. Podróż w zaświaty przy użyciu enteogenów. Przekraczanie granicy życie–śmierć	59
Rozdział 3	
„Stare baby wiedzą, co w piekle warzą i jedzą” – kobiety w tradycyjnym folklorze polskim	77
3.1. Kultura chłopska – kultura patrylinearna	79
3.2. Status kobiety na podstawie scenariusza chłopskiego wesela	88
3.3. Kobiety w polskich tekstach folkloru	105
3.4. Dorosła kobieta – jej moc magiczna i lecznicza	121
Rozdział 4	
Symbolika roślinna w wyrażaniu kobiecości w tekstach polskiego folkloru	131
4.1. Rośliny dziewczęce: kalina, wiśnia	133
4.2. Zioła w panieńskim wianku: ruta, barwinek, rozmaryn ...	140

4.3. Chmiel: męski towarzysz inicjacji kobiet	154
4.4. Konopie i len: rośliny kobiety kreatorki	165
4.5. Groch i grochowina: między płodnością a jałowością	182
4.6. Wierzby – wszystkie odsłony kobiecości	191
Rozdział 5	
„Z babunią zagłądałyśmy do pni starych wierzb” – współczesne przekazy o roślinach: trwałość, zanikanie, transformacje	197
5.1. Powojenne losy kultury zielarskiej w Polsce	197
5.2. Pamięć i kultura długiego trwania	212
5.3. Relacje z roślinami w kulturze współczesnej	233
5.4. Wnioski i nowe pytania	242
Zakończenie	255
Bibliografia	257